

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANASANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

FİLM NOIR (KARA FİLM)
(Belgesel)

Yüksek Lisans Tez Raporu

Tezi Hazırlayan:

İshak ÖZALTIN

İstanbul, 2021

T.C
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ
SİNEMA-TV ANASANAT DALI
SİNEMA-TV SANAT DALI

FİLM NOIR (KARA FİLM)

(Belgesel)

Yüksek Lisans Tez Raporu

Tezi Hazırlayan:

İshak ÖZALTIN

Öğrenci No:

17550700004

Orcid No: 0000-0002-6475-4843

Danışman:

Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN

İstanbul, 2021

YEMİN METNİ

Yüksek Lisans tezi olarak sunduğum “**Film Noir**” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, akademik etik ilkelerine bağlı olarak, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini, çalışma içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir, çalışmayı kimseden yardım almadan, bizzat kendimin hazırladığına ant içerim. 28.05.2021

İshak ÖZALTIN

T.C.
BEYKENT ÜNİVERSİTESİ
LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ
TEZLİ YÜKSEK LİSANS SINAV TUTANAĞI

08.06.2021

Enstitümüz *Sinema-Tv*. Anasanat Dalı *Sinema-Tv*. Programı Yüksek Lisans öğrencilerinden 17550700004 numaralı *İshak ÖZALTIN*'ın "Beykent Üniversitesi Eğitim-Öğretim Yönetmeliği"nin ilgili maddesine göre hazırlayarak Enstitümüze teslim ettiği "*Film Noir (Kara Film)*" konulu tezini, Yönetim Kurulumuzun 08/06/2021 tarih ve 2021/19 sayılı toplantısında seçilen ve On-Line toplanan biz jüri üyeleri huzurunda, Beykent Üniversitesi Lisansüstü Eğitim ve Öğretim Yönetmeliğinin 29. maddesinin 3. fıkrası gereğince 45 dakika süre ile Microsoft Teams programı aracılığıyla on-line olarak aday tarafından savunulmuş ve sonuçta adayın tezi hakkında "*OYBİRLİĞİ*" ile "*KABUL*" kararı verilmiştir.

İşbu tutanak, 2 nüsha olarak hazırlanmış ve Enstitü Müdürlüğü'ne sunulmak üzere tarafımızdan düzenlenmiştir.

DANIŞMAN
Prof. Dr. Ce*** DE***
(İzmir Katip Çelebi Üniversitesi)

ÜYE
Prof. Bü*** VA***
(Beykent Üniversitesi)

ÜYE
Doç. Dr. Si*** AK***
(Yalova Üniversitesi)

Adı ve Soyadı : İshak ÖZALTIN
Danışmanı : Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN
Türü ve Tarihi : Yüksek Lisans, 2021
Alanı : Sinema-TV
Anahtar kelime : Suç, Polisiye, Gerilim

ÖZ
‘‘FİLM NOİR’’
(Belgesel Film)

Belgesel film görsel bir kitap gibidir. Sinemanın derinliği, kitapların engin bilgisi içinde insanları gezdiren bir rehberdir belgesel. Bu yüzden belgeseller içinde estetiği, tarihi ve bilimi bulunduran eşsiz bir hazinedir. Bu hazineyi geliştirip, çeşitlendirip ve zenginleştirip hem bugüne hem de yarınlara sunmak sanatçının bir vazifesidir.

Bu belgesel filmde sinemanın önemli parçalarından biri olan Film Noir (Kara Film) türünü inceleyecek ve anlatacağız. Kara Film’de bütün diğer türler gibi sinemada çeşitli izler bırakmıştır. Bu izler çoğu zaman kalıcı olurken bazen de zamanın şartlarına uyarak yok olup gitmişlerdir. Kara Film’de bu değişimden etkilenen türlerden biri olarak dünya sinema tarihinde yerini almıştır. Yıllar içerisinde bazı değişimlere uğrasa da güçlü anlatım yapısı etkileyici görsel gücü sayesinde zamana direnmeyi başarmıştır. Bu direnişten güçlü bir şekilde çıkan Kara Film, bazen de başka türlerin içine girerek yeni anlamlar yeni söyleyişlerde çıkarmayı başarmıştır. Polisiye filmlerle başlayan hikayesi zaman içinde bilimkurguya hatta komediye kadar bile uzanmıştır. Bu yapıtların içinde de en az polisiye filmlerde ki kadar etkili anlatılar geliştiren Kara film sinemanın kadim türlerinden biri olmayı da başarmıştır.

Name and Surname : İshak ÖZALTIN

Supervisor : Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN

Degree and Date : Master, 2021

Major : Cinema-Tv

Key Words : Crime, Detective, Thriller

ABSTRACT

FILM NOIR (Documentary Film)

A documentary film is equal to a visual book. Documentary films are a guide that turn the depth of cinema and intimate knowledge of books into a journey for people, which is why they are unique treasures that contain aesthetic, history and science within themselves. It is a duty of an artist to develop, diversify and enrich this particular treasure and to present it to both today and the future.

In this documentary, we will be discussing and explaining Film Noir, one of the most significant genres of documentary film. Just like every other genre, Film Noir has left its own marks on cinema. While most of these marks have become permanent, some of them died out due to the conditions of the their time. Film Noir has claimed its place in the history of the cinema as one of the genres that has been affected by these changes. Although it went through changes, it has withstood the test of time thanks to its strong manner of telling and and impressive way of visual expression. Film Noir, which survive this resistance strongly, has also managed to come up with new meanings and ways of expressions by diffusing through other genres. Its journey that began with detective films has continued with science fiction and even comedy. Film Noir, which came up with narratives as impressive as in detective films, has managed to become one of the ever-present genres of cinema.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZ

ABSTRACT

GİRİŞ..... 1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FILM NOIR FİLM TÜRÜ, KAYNAKLARI VE ÖZELLİKLERİ..... 3

1.1. Film Noir 3

1.2. Büyük Buhran(ABD)..... 5

1.3. Büyük Buhran'ın Sinemaya Etkisi Modern Times (Modern Zamanlar) 7

1.4. İkinci Dünya Savaşı..... 9

1.5. İkinci Dünya Savaşı ve Sinema 9

1.6. Serie Noir..... 10

1.7. Fransız Sineması ve Film Noir 11

1.8. Fransız Sineması ve Yeni Dalga..... 11

1.9. Jean Luc Godard Alphaville 12

1.10. Film Noir Filmlerden Örnekler..... 13

1.10.1. Stranger on The Third Floor (Üçüncü Kattaki Yabancı) 13

1.10.2. Maltese Falcon (Malta Şahini)..... 14

1.10.3. Double Indemnity (Çifte Tazminat)..... 15

1.10.4. Touch of Evil (Bitmeyen Balayı)..... 16

1.11. Film Noir Temel Özellikleri 17

1.11.1. Konular ve Karakterler..... 17

1.11.2. Özellikler..... 17

1.12. Türk Sinemasında Film Noir İzleri..... 17

1.12.1 Bir Zamanlar Anadolu'da(Nuri Bilge Ceylan) 17

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONUNUN ORTAYA ÇIKIŞI..... 19

2.1. Sinopsis..... 19

2.2. Belgesel Metni 19

2.3. Senaryo 24

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YAPIM	30
3.1. Araştırma	30
3.2. Araştırılan Film ve Kitaplar.....	30
3.2.1. Filmler.....	30
3.2.2. Kitaplar	31
3.3. Görüntü ve Videoların Temini	31
3.4 Kullanılan Video ve Fotoğraflar.....	32
3.5 Metnin Yazılması	33
3.6 Metnin Seslendirilmesi	33

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YAPIM SONRASI.....	34
4.1. Kurgu	34
4.2. Renk Düzenlemesi	34
4.3. Bütçe	34
4.4 Künye.....	35
4.5. Kurgudan Fotoğraf	36
SONUÇ	37
KAYNAKÇA	38

GİRİŞ

Dünya tarihi boyunca insanlar sanatla uğraşmıştır. Sanatı hayatının bir parçası haline getiren insan, kendi tarihi boyunca onu türetmiş ve geliştirmiştir. İnsanlığın ilk yıllarından başlayarak bugüne kadar uzanan bu sanat yolculuğu insanın bitmek tükenmek bilmeyen hayal gücünü de bizlere göstermeyi başarmıştır.

İlk çağlarda bir mağara duvarına çizilen figürlerle başlayan bu yolculuk yüzyıllar içinde büyümüş, gelişmiş ve değişmiştir. Bazen bir ressamın elinde eşsiz bir tablo, bazen bir şairin elinde duygulu bir aşk şiiri, bazen de bir mimarın elinde gotik bir yapı. Sanat, ortaya çıktığı o günden itibaren o kadar büyümüş ve o kadar çeşitlenmiştir ki günlük hayatın her anında bir sanat eseri veya bireyleri sanata bağlayan bir şey görme ihtimali oldukça fazladır. Bu köklü oluşumun parçalarından biri de sinemadır. Sinema, diğer sanat dalları ile karşılaştırıldığında henüz filizlenmeye başlayan bir sanat dalı olarak nitelendirilebilir. Fakat sinema, diğer sanatlarla kıyasla daha çok yeni bir sanat dalı olmasına rağmen çok sayıda sanat eseri vermeyi ve çok sayıda sanatçıyı da içinden çıkarmayı başarmıştır. Sinema kendinden önce çıkmış bütün sanatları içinde barındıran bir sanat dalıdır. Sinemanın içinde bir şiir bulunabilir, bir roman kendini gösterebilir. Harika bir Barok Dönemi Sarayı, hikayeyle birlikte izleyiciyi karşılayabilir. Bir ressamın yalnızlığına şahit olunabilir, bir müzisyenin notalarında onun duyguları hissedebilir. Sinema bütün sanatların aynası gibidir. Kendi başına bambaşka bir dil oluşturup bambaşka hikayeler anlatırken bir taraftan da izleyen gözlere bir ayna gibi diğer sanatları yansıtmayı başarır. Bütün sanatlardan, geçmişten, bulunduğu zamandan ve gelecekte beslenen, onlardan bu denli yararlanan sinema tabi ki kendine özgü bir dil de oluşturmayı başarmıştır. Ortaya çıktığı günden itibaren aynı diğer sanat dallarında olduğu gibi sinema da farklı dallara ayrılmıştır. Şiirde, romanda, müzikte ve çeşitlendirebileceğimiz diğer sanat dallarında olduğu gibi sinemada da yeni akımlar yeni türler oluşmuştur. Bunlar yıllar içerisinde sinemayı sinema yapan temel öğeler haline gelmiştir. Film Noir (Kara Film) de bu türlerden biridir.

Film Noir sinemanın içinde bulunan birçok türden sadece biridir. Sinemada yıllar içinde çeşitli türler ve akımlar gelişti. Bazen bunlar tek başlarına yoluna devam ederken bazen de birleşip daha farklı anlatılar oluşturdular. Film Noir'de bunlardan biri. Film Noir kendine ait bir dil oluşturuyorken geçmişten gelen diğer türlerden de beslenmeyi başarmış bir türdür. Örneğin Alman Dışavurumculuğu'ndan oldukça yararlanan Film Noir bu akımın çoğu özelliğini bize yansıtmayı başarmıştır. Film Noir diğer türlerden ve akımlardan etkilenirken

yıllar içinde ondan etkilenenler de olmuş tabi ki. İlk çıktığı yıllarda polisiye filmler ile varlığını sürdüren bu tür yıllar içinde birçok farklı türün içine de girerek farklı bir dil oluşturmuş, kendi ismini de ona göre yenilemiş ve güncellemiştir. Film Noir olarak çıktığı bu yolda zaman içinde o da çeşitlenmiştir.

Neo Noir, Future Noir ve Post Noir olarak sinemada kendine yeni anlamlar yeni söyleyişler kazandırmayı da başarmıştır. 1940'lı yılların başında çıkan bu türün sinemada hala bir şekilde varlığını sürdürüyor olmasının asıl sebebi hem beslendiği kaynakların güçlü oluşu hem de bu kaynakları kendi diline doğru yansıtmasıdır. Bu yüzden ki Film Noir Sinema Tarihinde kalıcı bir yer edinmeyi başarmıştır türlerdendir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. FILM NOIR FİLM TÜRÜ, KAYNAKLARI VE ÖZELLİKLERİ

1.1. Film Noir

Film Noir (Kara Film), sinema tarihinin en çok ilgi gören ancak aynı oranda tartışmalar da barındıran alanlarından birisidir. Film Noir'ın bir tür mü, bir akım mı yoksa yalnızca filmlere sinmiş bir atmosfer mi olduğu münazaralarının yanında; Film Noir, Neo Noir, Future Noir, Post Noir sınıflandırmasının hangi verilere dayanılarak, ne şekilde yapılacağı sorusu da yıllardır sinema kuramcılarını meşgul etmektedir.

Film Noir, ismi bir eleştirmen tarafından konulmuş tek tür örneğidir. 1946 yılında Fransız Eleştirmen Nino Frank, Hollywood filmlerindeki değişimi ve bu filmlerdeki teknik ve anlatımsal benzerlikleri fark ederek, Fransa'daki "serie noire" teriminden de esinlenerek Film Noir tanımlamasını yapar.¹

Dikkatini çeken filmler, artık türün klasikleri arasında sayılan Malta Şahini (The Maltese Falcon, 1941-John Huston), Çifte Tazminat (Double Indemnity, 1944-Billy Wilder) ve Penceredeki Kadın (Woman In The Window, 1944-Fritz Lang) filmleri olur.

Türün isminin Amerikan Sineması'nın kendi içinden değil de Fransa'dan gelmesinin bir nedeni de, 2. Dünya Savaşı yıllarında Nazi işgali altındayken Hollywood filmlerinden uzak kalan Fransızların, savaşın bitiminde kaçırdıkları dönemin filmlerini topluca izlemeleri sayesinde 30'lu yılların sinemasıyla, 40'ların sineması arasındaki farklılıkları daha çarpıcı şekilde tespit edebilmeleridir. Film Noir kavramının, Amerikalı kuramcılar tarafından kullanılmaya başlanması ise ancak yıllar sonra olacaktır.

Film Noir'ın ortaya çıkmasını tetikleyen en ciddi etmen, o yıllara damgasını vuran 2. Dünya Savaşı'nın getirdiği endişeli ve kötümser ortamdır. Savaş, o dönem üretilen filmlerin anlatı dillerini sinematografik açıdan olduğu kadar ekonomik açıdan da etkilemiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nin savaşa girmesiyle birlikte Hollywood, film bütçelerini düşürmek zorunda kalmış ve Amerikalı yönetmenler de bu yüzden daha önce denemedikleri alternatif anlatı yöntemlerine yönelmişlerdir.² Bunun yanında Nazi Almanyası'ndan kaçan Billy Wilder,

¹ Alptekin Uzel, Film Noir Dosyası, Altyazı Sinema Dergisi, No. 31, (Temmuz-Ağustos 2004), s. 52.

² Philip Kemp, Sinemanın Tüm Öyküsü, (1.b.), Hayalperest Yayınevi, İstanbul, 2014, s.168.

Fritz Lang, Otto Preminger, Karl Freund, Robert Siodmak gibi yönetmenler de ABD'ye gelmişlerdir. Film Noir türüyle özdeşleşmiş dışavurumcu görsellik de işte bu göçmen yönetmenlerin anavatanlarından getirdikleri Alman Dışavurumculuğu'nun bir sonucudur.³

Alman Dışavurumculuğunun etkileri, Film Noir'lar'ın özellikle görsel yapılarına damgasını vurur. Keskin ışık-gölge ayrımları, loş ve klostrofobik atmosferler sık sık göze çarpar. Klasik Film Noir sahnelerinde, karanlık odaya pencereden parçalanarak giren ışık, odadaki nesneleri ve insanları da parçalar. Bu kompozisyon alt metinlerde insanın ve mekanın parçalanmışlığına, anlaşılmazlığına vurgu yapar. Aynı estetikle çekilen rüya ve halüsinasyon sahneleri de, karakterlerin kişisel hafızalarına çıkılmış bir yolculuk işlevi görür. Filmlerde çok sık kullanılan ayna görüntüleri de karakterlerin değişimlerini, ruhsal bölünmelerini ve karanlık yönlerini simgeler. Bu sahnelere eşlik eden müzikler ve tercih edilen alçak kamera açıları da tüm bu çarpıtılmış gerçeklik atmosferini destekleyen unsurlardır. Türün filmlerinde sık sık karşımıza çıkan geriye dönüş (flashback) tekniği de, karakterin iç sesinin anlatıcı olarak kullanılmasıyla birleştirilir ve anlatıların estetik tercihlerindeki tüm bu öznelliği daha da güçlendirir.

Film Noir'ın tipik özelliklerinden biri de, erkek karakterin karşısına toplumsal rolüne uygunluğunu sınavan engellerin çıkmasıdır. Ana karakterin, çıkarıcı ve yozlaşmış diğer erkek karakterlerle olan mücadelesinin yanı sıra ölümcül dişi karakterle yani Femme Fatale ile olan mücadelesi de türün gözde çatışmalarından biridir. Ailesi olmayan yalnız erkek anti-kahramanın, bir başka erkeğe bağlı olan Femme Fatale ile yakınlaşması, toplumsal normlara aykırılığı dolayısıyla güçlü bir çatışma unsurudur. Film Noir'larda patriyarkal/erkek otoritesine dayanan düzene karşı çıkış her zaman sorunları ve çatışmaları beraberinde getirir.

1940'larda karşımıza çıkan Film Noir örneklerinde dikkat çeken ortak özellikler bu şekildeyken, 1950'lerin eserlerinde Film Noir tonunun giderek koyulaştığı dikkat çeker. Korku, paranoya, umutsuzluk gibi temalar muhafaza edilmeye devam ederken, kadercilik duygusu daha da yoğunlaşıp adeta içselleştirilir. Gölge kullanımlarının daha kasvetli, kamera açılarının da daha baş döndürücü ve histerik olduğu görülür.

Klasik Film Noir döneminin, 1941 yılında Malta Şahini ile başlayıp Orson Welles'in 1958 yapımı Bitmeyen Balayı (Touch of Evil) filmi ile bittiği düşünülür.

Klasik Film Noir dönemini, Neo Noir dönemi takip etmiştir. Film Noir'ın karanlık atmosferi nasıl ki toplumun 2. Dünya Savaşı sırasındaki ruh halinden besleniyorsa, Neo Noir

³ Deniz Girginkoç, Sinemada Anlatı ve Türler, (1. b.), Vadi Yayınları, Ankara, 2004, s. 127.

filmlerinin yapısında da dönemin konjonktürünün etkileri göze çarpar. Vietnam Savaşı'nda alınan ağır yenilgi, Watergate skandalı, global ekonomiye geçiş sancıları, dünyanın dört bir yanında yükselen öğrenci hareketleri, feminizmin yükselişi, Afro-Amerikalılar'ın eşitlik arayışları gibi toplumsal olaylar Neo Noir'ın sosyal, siyasi, ekonomik ve kültürel dayanak noktalarından bazılarıdır.

Neo Noir'larda, Klasik Film Noir dünyasının tüm öyküsel-anlatımsal özellikleri sorgulanır, Femme Fatale klişesiyle de hesaplaşılır. Kötülük kavramı ve kötü karakterler de daha da karanlıklaşır ve sıradan insanlardan nüfuzlu insanlara terfi eder. Ana karakterin mücadele gücünü aşağı çeken bu tercih, filmlerin genellikle seyirciye umutsuzluk aşılayan finallerle sonuçlanmasına neden olur.

Neo Noir türünün en iyi örneklerinden bazıları, Uzun Veda (The Long Goodbye,1973-Robert Altman) Çin Mahallesi (Chinatown,1974-Roman Polanski), Taksi Şoförü (Taxi Driver, 1976-Martin Scorsese), Vücut Isısı (Body Heat,1981-Lawrence Kasdan), Kansız (Blood Simple,1984-Joel Coen, Ethan Coen), Son Tahrik (The Last Seduction,1994-John Dahl) olarak sıralanabilir.

Neo Noir filmler, ilerleyen dönemde kendi içinde de gruplara ayrılmaya başlar. Örneğin, Ridley Scott'un 1982 yapımı bilimkurgu filmi Blade Runner/Bıçak Sırtı filmi bir tür Future Noir, Curtis Hanson'un 1997 yapımı L.A Confidential/ Los Angeles Sırları filmi Retro Noir, David Fincher'ın 1999 yapımı Dövüş Kulübü/Fight Club filmi de bir Post Noir olarak nitelendirilebilir.⁴

1.2 Büyük Buhran(ABD)

I.Dünya Savaşı bittikten sonra ABD tam bir süper güç haline gelmişti. Amerika dünyada ki ülkelere en çok kredi veren ülke haline gelmişti. Amerika bu krediler karşılığında Avrupa ülkelerinden ödemelerini altınla yapmalarını istedi.

Bu süreçte kapitalizm popülerleşti. Hisse senetleri artıyor, ekonomi ise hızla büyüyordu. Amerikan araba markası olan Ford otomobil sektöründe bir ilke imza atarak seri üretime geçti. Bu seri üretim ile birlikte işçi ücretleri de büyük artış gösterdi. İşçi sınıfının artık parası vardı. Ev satın alabiliyorlardı. Bu olaylarla birlikte güney kıyılarında ki arsaların değeri arttı. Artık orası geleceğin turizm bölgesi olarak kabul ediliyordu. Bu durum emlak sektörünü

⁴ Ronald Bergan, *Film*, (1.b.), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2008, s. 141.

çok etkiledi güneyde bulunan tarlalar bile fiyatının kat kat üstüne satılmaya başladı. Durum emlak sektöründe böyle devam ederken yatırımcıların isteklerini karşılamak adına yeni bankalar açılıyor hali hazırda bulunan şirketlerde büyük bir hızla büyümeye devam ediyorlardı.

İşler yatırımcının düşündüğü gibi gerçekleşmedi her şey tersine dönmeye başladı. İnsanlar büyük paralar ödeyerek aldıkları gayrimenkullerini aldıkları fiyatlarının çok altına satmak zorunda kaldılar. Artık gayrimenkul eskisi kadar popüler değildi ve insanlar yatırımlarını borsada değerlendirmeye başladı. Bu durum hisse senetlerine yoğun bir talep oluşturdu ve hisse senetleri aşırı yükselmeye başladı. Bu durumun sonunda 24 Ekim 1929 tarihinde New York borsası büyük bir düşüş yaşadı ve binlerce şirket ve banka battı.

O dönem ABD'nin başında Herbet C. Hoover vardı. Başkanın ekonomi alanında tecrübe sahibi olmaması bu olayın en büyük etmenlerinden biriydi.

Devletin izin vermesi ile bankalar sınırsız krediler dağıttılar fakat birçoğunu geri alamadılar. Amerika'daki 200 büyük şirket tüm ülke ekonomisinin %50'sine sahipti. Bu o kadar riskli bir durumdu ki bu şirketlerin birinin iflas etmesi ülkede büyük bir kriz oluşturabilirdi.

Amerikan hükümeti alacakları olan savaş tazminatını altın olarak almakta ısrarcıydı. Buna karşılık dünyadaki altın stoğu yetersizdi ve hali hazırda olan stoğun büyük bir kısmını da zaten Amerika'ya aitti. Almanya ve İngiltere borçlarını ödeyemedi. Piyasada gerçek anlamda bir para dönmüyor hisse senetleri ve kredilerle işlem yapılıyordu.

Amerika dünyanın birçok ülkesine kredi veriyordu. Fakat dağıttığı kredileri geri alamadılar. Bu durum Amerika'da borsanın çökmesine ve bankaların batmasına neden oldu. İnsanlar bankalarda bulunan paralarını geri alamadılar. O yılların parası ile 4 milyar dolar adeta buharlaşıp ortadan kaybolmuştu. Bu durum karşısında insanların ülkeye ve ekonomiye olan güvenleri sarsıldı ve insanlar tüketimlerini en aza indirmeye başladılar. Bu ortaya çıkan durumların sonucunda piyasada para akışı bitti ve bu durum Büyük Buhran'ı başlattı. Amerika'da başlayan bu olay kısa sürede tüm dünyada etkisini hissettirdi ve bütün dünya ekonomileri büyük bir krizin içine girdiler.

Oluşan bu büyük kriz en çokta Amerika ve Amerika'dan kredi alan o ülkeleri etkiledi. Amerika gibi etkilenen ülkelerin başında İngiltere ve Almanya'da vardı. Almanya'da 7 milyona

yakın insan işsiz kaldı. İngiltere ise sanayi ve ihracat sektöründe büyük kayıplar yaşamaya başladı. Bu süreçte krizde olan Latin Amerika ülkeleri de büyük bir çöküşe geçti. Çıkardıkları hammaddeleri satamıyorlar ve stoklayamıyorlardı. Ülkeler bu duruma çözümler arıyorlardı. Bu durumdan daha az etkilenmek için ülkeler gümrük vergilerini arttırdılar ve yerli üretime geçmeye başladılar. Bu durum dünya ticaret piyasalarında bir küçülmeye yol açtı. Bu süreçte milyonlarca insan işsiz kaldılar. Amerika 1933'te ülkenin başına Roosevelt'i getirdi.

Roosevelt ülkede ekonomiye direk müdahale edebilen ilk başkan olacaktı. Roosevelt ülkede ekonomik bir reform için hazırlanıyordu ve New Deal adını verdiği bir ekonomik program hazırladı. Birçok düzenleme ile bankacılık sektörü yeniden yapılandı. Bu yapılan reformlar krizi hemen çözmedi. Buhran 1939 yılına kadar sürdü.

1.3 Büyük Buhran'ın Sinemaya Etkisi Modern Times (Modern Zamanlar)

Tarih boyunca ekonomik krizler politik ve sosyolojik durumlar gibi sinemayı yakından etkilemiş ve değiştirmiştir. Gerçekleşen bu olaylar ya teknolojinin o gün ki şartlarda yetersiz kalması yüzünden yada o gün dikkate değer bulunmaması sebebiyle sinemaya aktarılmamıştır. Fakat Charli Chaplin'in Modern Zamanlar filmini bu kıyasın dışında tutmamız gereklidir. Çünkü Modern Zamanlar filmi Amerika'da yaşanan o büyük ekonomik kriz "Büyük Buhran" 'dan hemen sonra çekilmiştir. Bu sebepten Modern Zamanlar filmi diğer ekonomik kriz ve politik çalkantılar tarzı filmlerden ayrı bir konumdadır. Gerçekleşen bütün olayları mizahi bir dille perdeye yansıtan usta isim Charli Chaplin aynı zamanda anlatısıyla da seyirciye kapitalizmin yol açtığı o faciayı göstermektedir. 1936 yılında çekilmiş olan bu film hem günün şartlarını bize anlattığı hem de estetik anlamda hala seyirciye bir şeyler sunmayı başardığı için sinema tarihinde yerini almıştır.

Charlie Chaplin hastanede gördüğü tedavinin ardından taburcu olarak sokağa çıkmış ve iş aramaya başlamıştır. Filmde de krizin etkileri açıkça gösterildiği üzere dükkanlar kapanmıştır ve etrafta gözle görünür bir işsizlik ortamı hakimdir. İş ararken yolda işsizler tarafından yapılan eylemin arasında kalır ve bir talihsizlik sonucu komünist önder sıfatıyla tutuklanarak cezaevine getirilir.

Cezaevinde yaşanan bir ayaklanmayı kullandığı uyuşturucunun ona verdiği özgüvenle farkında olmadan bastıran Charlie Chaplin gardiyanlar ve cezaevi yönetimiyle iyi bir ilişki kurmuştur. Hücresinde gazetesini okumakta ve kahvesini içmektedir. Hücresinde okuduğu bir gazetede görülen "Grev ve Ayaklanma. Halk Ekmek Kuyruklarına İsyan Etti" başlığı ise

dönemin ekonomik ve siyasi koşullarını seyirciye anlatmaktadır. Ceza almasına sebebiyet veren grev ortamının dışarıda devam ettiğini gazeteden öğrenir. Affedildiği ve cezasının ortadan kalktığını öğrendiği an söylediği “Biraz daha kalamaz mıyım, burada çok mutluyum?” sözleri de, insanların en büyük arzularının özgürlük olduğu halde özgür olmak istemeyişinin altında yatan ekonomik sebepleri açıklamaya yeterlidir. Bir evi olmayan -ki film boyunca hep bir ev arzusu taşıdığı pek çok sahnede gösterilmiştir. Charlie Chaplin, dışarıda işsizlik ve açlıkla mücadele etmek zorunda kalacağının bilincindedir ve o yüzden dışarı çıkmak istemektedir.

Cezaevinden çıktıktan sonra ise tekrar cezaevine girmeye çalışmakta olduğu görülmektedir. Bir eylem sırasında babasını kaybetmiş olan Paulette Goddard ile karşılaşan Charlie Chaplin ondan etkilenir. Paulette Goddard evsizdir ve hırsızlık yaparak geçimini sağlamaktadır. Zaten Charlie Chaplin ile tanışmaları da fırının aracından ekmek çaldığı sırada çarpışmaları sonucunda gerçekleşmiş bir hadisedir. Charlie Chaplin tekrar hapse dönmek istediği için ekmek hırsızlığını üzerine almıştır fakat buradan istediği sonucu alamamıştır. Daha sonra bir lokantada kendini polise ihbar etmekte ve hapse girmeye çalışmaya devam etmektedir. Fakat bunlarda başarılı olmaz.

Bir süre sonra bir mağazada gece bekçisi olarak işe giren Chaplin hem kızın hem de kendisinin kalacak yer ve yemek sorununu çözdüğünü düşünür ve sevinir. Fakat sevinci çok uzun sürmez ve ilk gecesinde nöbet tuttuğu mağaza soyulur. Soyguncuların söylediği “biz hırsız değiliz, açız” söylemi ve soygunculardan birisinin çalıştığı çelik fabrikasının kapanması sonucu işsiz kalan eski bir arkadaşı olduğunun ortaya çıkması sonucu beraber içmeye başlarlar ve sarhoş olurlar. Sarhoş olup uyuyakaldığı için yakalanan Charlie işinden kovulmuştur. Mağazadaki sıcak yatak, kıyafetler ve yemek yani uzun süredir ihtiyaç duyduğu şeylerin hepsi sadece bir geceliğine onun olmuştu.

Fabrikalar yeniden açılmaya başladığı zamanda gittiği bir fabrikanın önünde(eski çalıştığı yer) bir şekilde işi girmeyi başarmıştır. Fakat fabrikanın ustabaşını makineye sıkıştırınca tekrar girdiği işten kovulur.

Filmin sonunda Pauletta’nın sokakta şarkı söylerken keşfedilmesi ve bir barda şarkı söylemeye başlaması, para kazanıp güzel kıyafetler giyebilmesi Amerikan Rüyasının bitmediğini gösteren bir sahnedir.

1.4. İkinci Dünya Savaşı

İkinci Dünya Savaşı'nda İtalya, Almanya ve Japonya aralarında anlaşmış ve "Üçlü Mihver" grubunu oluşturmuşlardır.

Almanya'da iktidara gelmiş olan Nazi yönetimi, Alman ırkının üstünlüğünü savunmuştur. Bunun neticesi olarak da Versay Barış Antlaşması'nı tanımadığını ilan ederek işgaller gerçekleştirmeye başlamıştır. Çekoslovakya ve Avusturya devletleri Alman işgaline uğramıştır.

Mihver Grubuna karşı, Fransa ve İngiltere "Müttefik Devletler" grubunu oluşturmuştur. Ortaya çıkan Müttefik Devletler grubuna daha sonra Rusya ve ABD'de ülkeleri de katılım sağlamıştır. Almanya ve Rusya arasında tarafsızlık anlaşması imzalanmıştır. 1939 yılında Polonya'ya karşı birlikte savaşa girmişlerdir.

Fransa ve İngiltere devletleri Polonya'ya destek vermişlerdir. Bunun sonucunda Polonya da Almanya'ya karşı savaş açmıştır. Tüm bu gelişmelerin sonucunda İkinci Dünya Savaşı başlamıştır.

İkinci Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte Almanya işgal etmiş olduğu Polonya topraklarını Rusya ile paylaşmaya başlamıştır. Almanlar; Norveç, Danimarka, Fransa ve Hollanda topraklarını da işgal etmeye başlamıştır.

Bu süreçte İtalya ise Arnavutluk topraklarını işgal etmiş, sonrasında Yunanistan'a saldırmış ancak bu saldırı başarısız olmuştur. Bu gelişmeler üzerine Almanya Balkanlara yönelerek Macaristan, Yunanistan ve Romanya topraklarını saldırmış ve oraları da ele geçirmiştir.

Almanların Balkanlar için tehdit oluşturması üzerine Rusya müttefik devletler grubuna dâhil olmuştur. Japonların, Amerika'nın Pearl Harbor üssüne saldırmasından dolayı Amerika da Müttefik Devletler Grubu'nda yer alarak savaşa katılmıştır.

1.5. İkinci Dünya Savaşı ve Sinema

Tarih boyunca bütün savaşlar birçok yıkıma ve milyonlarca kişinin ölümüne neden olmuş büyük olaylardır. Bununla beraber birçok toplumsal harekete, reform çalışmalarına, devrimlere ve teknolojik gelişmelere de ortam hazırlayan savaşlar, güzel sanatları da etkileyerek ona da yön vermiştir. Dünya tarihinin en büyük savaşlarından biri olan İkinci Dünya

Savaşı da 20.yüzyılın en büyük sanatı olan sinemayı da hali derinden etkilemeyi başaran olayların başında gelir.

İkinci Dünya Savaşından önce sinemanın klasik diye bildiğimiz bir anlatı tarzı vardı. Tür filmlerinin en çok çekildiği ABD’de belli kalıpların dışına çıkmak neredeyse imkansız yakın bir durumdu. ABD kadar olmasa da Avrupa sinemasında da durum neredeyse aynıydı. Buna karşın 1945 yılından sonra bu durum değişmeye başladı. Gerek ABD gerekse Avrupa’da başlayan savaş karşıtı hareketler sinemada kendisini belli etmeye başladı. Özellikle geçmişte yaşanan acıların nedeni olarak yaşlıları gören yeni bir genç nesil ortaya çıktı.

Savaş, sinema için inanılmaz boyutta bir konu kaynağı haline geldi. Özellikle Hollywood, savaşta ABD askerlerinin yaşadıklarını anlatan filmleri peşi sıra vizyona koymaya başladı. Üzerine en fazla film yapılan savaş olan 2.Dünya Savaşı, bu bakımdan ticari bir kazanç kapısı haline geldi. Günümüzde bile o yılları anlatan bir çok film hala daha çekilmeye devam etmektedir.

İkinci Dünya Savaşı Avrupa’da birçok akımın ortaya çıkmasına neden oldu. Özellikle İtalya’da başlayan Yeni Gerçekçilik akımı bunlardan biridir. Yeni Gerçekçilik savaşta yıkıma uğramış bir ülkeyi gerçekçi bir şekilde filme almak isteyen genç yönetmenler tarafından başlatılan bir akımdır.

İtalyan Yeni Gerçekçiliği gibi birçok ülkede gerçekçi filmler ön plana çıkmıştır. Fransa’da 1960’larda gerçekleşecek olan Yeni Dalga akımında da dolaylı olarak ta olsa savaşın etkisinin olduğunu söyleyebiliriz. Yaşanan bu gelişmeler ABD’de sinema endüstrisini de klasik üsluptan ayırmış yeni anlatılar geliştirmek zorunda bırakmıştır.

Filmleri konuşana bakıldığında savaşın anlamsızlığını anlatan veya tam tersi savaştaki kahramanlık destanlarını içeren filmler üretilmiştir. Bu durum ile birlikte çoğu filmde yıkılan şehirler yönetmenlerin dekoru haline gelmiştir.

2.Dünya Savaşı, birçok savaş gibi toplumları derinden etkileyen savaşlardan biridir. Sinemada bu durumdan etkilenerek kendi dilinde bunları yoğurmayı yeni anlatılarla seyircilere sunmayı başarmıştır.

1.6. Serie Noir

Serie Noir’lar dönemin mutsuz dünyasını ve umutsuz yarınlarını tasvir eden polisiye romanlardır. 1940’ların başında The Bride Wore Black kitabından başlayarak yazar Cornell Woolrich altı tane kara roman serisi yazdı. Bu romanlardan üçü 1940’lı yıllarda filme uyarlandı.

Bu türün diğer bilinen yazarları Jim Thompson . Horace McCovy ve David Goofis'tir. "Noir" kelimesi, Paris merkezli bir yayıncı olan Gallimard tarafından 1945'te Série Noire polisiye kurgu baskısının başlığı olarak kullanıldı.

1.7. Fransız Sineması ve Film Noir

I. Dünya savaşı esnasında savaşın etkilerinden Fransız sineması da etkilenmiştir. Yıkılmak üzere olan Fransız sinema endüstrisi 1920'lerin başlarında Avantgarde dalgasının ortaya çıkışı ile tekrar ayağa kalkmıştır.

Savaşın sona ermesi ile birlikte üretimin yeniden artmaya başladığı Fransız Sineması yeni ortaya çıkmış olan Avantgarde akımıyla sinema tarihindeki yerini sağlamlaştırmıştır. Özünde ressamlar ve şairler olan bu akım 1920'lerde sanatçıların başkenti olan Paris, dadacılar, kübistler, gerçekçi ve gerçeküstücülerle sinemacıların bir araya gelmesini sağlamıştır. Tüm bu sanatçılar I. Dünya Savaşı'na ve üst yapı kurumlarına karşı olup tüm kalıplara karşı da sürekli yeni söyleyiş arayışları içine girmişlerdir.

Sinemanın ticari ve anlatısal niteliklerine karşı çıkan bu sanatçılar sinema aracılığıyla dışsal gerçekçilikten dramatik bir etki yaratmak yerine, görülerine soyut yapay bir biçim verilmesi gerektiğini kabul etmişlerdir. Amerikan sinemasından farklı olarak filmlerdeki karakterlerin iç çatışmaları farklı bir üslupla aktarılmış ve öznel kamera kullanımı ön plana geçerek karakterlerin bakış açısıyla olaylar gösterilmeye başlanmıştır.

Fransız sinemasının 1930'lu yıllarına Şiirsel Gerçekçilik akımı damga vurmuştur. 1930'lu yılların başından sonuna kadar Fransız sinemasında değişim yaşanmıştır. Tiyatroya benzeyen filmlerin yerine hayatın gerçekliğini anlatan filmler çekilmeye başlamıştır. Bu yeni doğan anlatının filmlerinde caddeler, sokaklar ve her kesimden insanlar vardı.

Özetle sinemalarda artık gerçeklik algısı ortaya çıkmıştı. Bu akımın özelliği çekildiği mekânlarda ve film karakterlerinin davranışında hissedilir. Caddeler, sisli limanlar ve kır kahveleri gibi yerler çekim mekanı olarak gösterimiştir.

1.8. Fransız Sineması ve Yeni Dalga

Fransız sinemasında Şiirsel Gerçekçilik II. Dünya Savaşı'nın başlamasıyla birlikte son bulmasına rağmen sonraki dönemlerdeki İtalyan Gerçekçiliği ve Yeni Dalga gibi akımlara esin kaynağı olmayı başarmıştır. Fransız Sineması geçen bu zorlu bir dönemden sonra yeniden popülerliğini kazanmış ve Holloywood sineması tehdidine karşı "Fransız kalitesini" koyarak

“Kalite Sineması” adı verilen, “Yeni Dalga” akımıyla son bulacak olan bir sinema türünü oluşturmayı başarmıştır.

Yeni Dalga akımı 1960’ların sinemasına hâkim olmuştur. Bu akım çok uzun sürmese de Fransız Sineması için taşıdığı önem çok büyüktür. Yeni Dalga akımı sadece 1960’lı yıllar Fransız sinemasına da değil dünya sinemasında yeni ufuklar açmıştır.

1950’lerin sonlarında ve 1960’ların başında genç Fransız yönetmenlerin Kara Film ve Müzikal film gibi işleri yeniden çekmek yerine yeni ve keşfedilmemiş tekniklerle deneysel filmler yapmaya başlamıştır.

Truffaut’nun 400 Darbe filmi Godard’ın ‘Breathless’i bu yeni hareketin iki çığır açan filmleridir. Bu filmlerin ardından Alain Resnais Hiroşima Sevgilim ve Agnès Varda’nın Cléo’su ile devam eden akım filmleri yeni, enerjik, politik tavrı olan genç seyircilere gerçekten heyecan veriyordu. Yeni dalga akımının hedefinde özgür bir sinema yaratmak vardı. Bütün var olan kurallara karşı özgün ve özgür bir sinema anlayışı.

1.9. Jean Luc Godard Alphaville

Alphaville Jean Luc Godard’ın 1965 yılında çekmiş olduğu Bilimkurgu sinemasının bir alt türü olarak karşımıza çıkan ve karanlık karamsar bir gelecek tasavvuru olarak tanımlanabilecek distopya kavramı, ışığında çekilmiş distopik bir filmidir. George Orwell, Ray Bradbury ve Aldous Huxley gibi romancıların eserlerinde gördüğümüz bu distopik anlatı bu filmde de başarılı bir biçimde seyirciye yansıtılmıştır. Sinemadaki distopik anlatı örnekleri ise daha çok edebi eserlerden uyarlanan filmlerden meydana gelirken Alphaville’nin özgün senaryoya sahip distopik bir film olması da oldukça dikkat çekici bir durumdur. Alphaville filmi sinemada özgün distopik anlatı örnekleri arasında yer alan bir filmidir. Godard’nın Alphaville’de mevcut sorunları Kapitalizmin bir sonucu olarak gördüğü, film boyunca kapitalizmin sonuçları olarak gördüğü yabancılaşmayı, tektipleştirmeyi, otomatlaşmayı ve yalnızlığa götüren otoriter yönetim anlayışını eleştirdiği ve toplumu manipüle eden, parçalayan yöntemleri ifşa ettiğini görünür. Oluşturduğu distopik anlatıyla, yaşanılan dünyanın giderek distopik bir mekâna dönüşmeye başladığını gösteren Godard, distopik anlatıların alışıldık sonuna uymayarak yapaylığın, sanal gerçekliğin ve parçalanmışlığın aşılabileceğini anlatmıştır. Yönetmen bu filmde seyirciye iyiliğe, doğruluğa ve hakikate olan inancını kaybedilmemesi gerektiğini dile getirmiştir.

1.10. Film Noir Filmlerden Örnekler

1940'lı yıllardan sonra hayatımıza giren Film Noir'ın bu türdeki ilk filmi Stranger on the Third Floor (Üçüncü Kattaki Yabancı) filmidir. Üçüncü Kattaki Yabancı filmi ile başlayan Film Noir'ın diğer önemli filmleri de Malta Şahini ve Çifte Tazminat filmlerdir. Bu ve benzeri birçok yapımı içinde bulunduran Film Noir klasik döneminin son filmi de Orson Welles'in Touch of Evil (Bitmeyen Balayı) filmi olarak kabul edilir.

1.10.1. Stranger on The Third Floor (Üçüncü Kattaki Yabancı)

Konusu:

Michael Ward bir gazetede muhabir olarak çalışmaktadır. Tesadüfen bir cinayete şahit olur. Daha önce hüküm giymiş olan Joe cinayetin işlendiği yerde görülür. Joe olay yerine maktulün başında bulunur. Fakat suçu kendisi işlemediğini geldiğinde zaten ölü olduğunu söyler. Fakat gazeteci Michael'ın ifadesi Joe'nın idam edilmesine yol açacaktır.

Filmin Künyesi:

Yönetmen:

Boris Ingster

Senarist:

Nathanael West / Frank Partos

Oyuncular:

- Peter Lorre

- John Mcguire

- Margaret Tallicet

Yapım Yılı:

1940

Süre:

1 saat 4 dakika

1.10.2. Maltese Falcon (Malta Şahini)

Konusu:

Malta Şahini, sıradan bir dedektiflik bürosu çalışanlarının içine düştüğü belalı durumu konu alır. Basit ve sıradan kayıp ya da takip işleriyle günlerini geçiren Sam ve ortağı Miles, bürolarına gelen sıradan bir kayıp vakasının izini sürmeyi kabul ederler. Sevgilisinin, kardeşiyle kaçtığını söyleyen ve ikilinin bulunmasını isteyen bu yeni müşteri ilk bakışta güven vaat eder. Ancak dedektif Sam davanın içine girdikçe inanılması güç bir komployla karşı karşıya kaldığını fark edecek, kendini kurtarmak için canla başla mücadele edecektir.

Filmin Künyesi:

Yönetmen:

John Huston

Senarist:

John Huston / Dashiell Hammett

Oyuncular:

-Humphrey Bogart

-Mary Astor

-Gladys George

Yapım Yılı:

1941

Süre:

1 saat 40 dakika

1.10.3. Double Indemnity (Çifte Tazminat)

Konusu:

Çifte Tazminat, zeka dolu senaryosu ve başarılı kurgusuyla dikkat çeken bir Billy Wilder yapımı. İnsanoğlunun para hırsının boyutlarını çizen film, sigortacı Neff'in rutin bir araba sigortalama ziyareti esnasında tehlikeli bir kadın olan Phyllis'le tanışmasından sonra içine düştüğü zorlu durumu ele alıyor. Kocasını öldürme planları yapan Phyllis, sigortadan alacağı parayı bölüşme teklifiyle Neff'i de planına dahil etmeye çalışır. Başta kabul etmese de sonradan kadının çekiciliğine ve paranın cazibesine kapılan sigortacı, planı kabul eder; ancak her plan, hesapta olmayan aksaklıklara maruz kalmaya mahkumdur.

Filmin Künyesi:

Yönetmen:

Billy Wilder

Senarist:

Billy Wilder / Raymond Chandler

Oyuncular:

-Fred MacMurray

-Barbara Stanwyck

-Edward G. Robinson

Yapım Yılı:

1944

Süre:

1 saat 47 dakika

1.10.4. Touch of Evil (Bitmeyen Balayı)

Konusu:

Bitmeyen Balayı, sınır kasabasında tanık olduğu bir olayı çözmeye çalışan bir müfettişin hikayesini anlatıyor. Amerika-Meksika sınırında bir adam, bir arabanın içerisine saatli bomba bırakır. Arabanın sahipleri, Amerikan sınırına doğru yavaş yavaş ilerlemektedirler. Araba sınırı geçtiğinde patlar ve içerisindekiler ölür. Balayında olan başarılı müfettiş Miguel Vargas ve eşi Susie olaya birebir tanık olmuşlardır. Miguel bombanın içeriğinde Amerikan yapımı bir yağın olduğunu keşfettiğinde davayı çözmeyi üstlenir. Amerikan sinemasının en ilham verici isimlerinden biri olan Orson Welles imzalı yapıt, özellikle açılış sekansındaki tek plan sahneyle hafızalara kazınır. Touch of Evil, halen daha günümüzün en iyi kara film yapıtlarından biri olarak kabul edilir.

Filmin Künyesi:

Yönetmen:

Orson Welles

Senarist:

Orson Welles / Paul Monash

Oyuncular:

- Charlthon Heston

- Janet Leigh

- Orson Welles

Yapım Yılı:

1958

Süre: 1 saat 35 dakika

1.11. Film Noir Temel Özellikleri

1.11.1. Konular ve Karakterler

- Polisiye hikayeler
- Dedektifler
- Femme Fatale kadın karakterler
- Cinayetler

1.11.2. Özellikler

- Yüksek kontrastlı aydınlatma
- Dolgu Işık
- Koyu gölgeler
- Eğik açılar
- Jaluzilerden gelen ışık
- Klostrofobik gri ortamlar

1.12. Türk Sinemasında Film Noir İzleri

Bütün dünya sinemasını etkileyen Film Noir türü Türk Sinemasını da ufakta olsa etkilemeyi başarmıştır. Türk Sinemasın da örnekleri çok olmasa da Film Noir'den etkilenen yönetmenler ve onların örnek verebileceğimiz birkaç filmi vardır. Örneğin Mehmet Güreli'nin Gölge, Onur Ünlü'nün Sen Aydınlatırsın Geceyi, Nuri Bilge Ceylan'ın Bir Zamanlar Anadolu'da ve Zeki Demirkubuz'un Yeraltı filmleri Türk Sinemasında ki Film Noir etkisine örnek olarak gösterilebilir.

1.12.1 Bir Zamanlar Anadolu'da(Nuri Bilge Ceylan)

Kara filmler, politik sıkıntıların, bozuk toplumsal yapıların kültürel bozuklukların perdeye aktarılmasıdır. Türk Sinemasında da bu örnekleri çokça görmek mümkündür. Toplumsal, kültürel ve siyasi uyumsuzluklardan çıkan hikayeler her zaman karşımıza çıkar.

Yeni Türk Sineması içerisinde ise Nuri Bilge Ceylan sinemasının son yıllarda Kara Film anlatılarıyla kurduğu temas görülmektedir. Bir Zamanlar Anadolu'da filmi ile Nuri Bilge

Ceylan, mekan olarak üzerine oldukça düşündüğü taşrayı, tanıdık bir stile anlamlandırmış ve bunu yaparken de metropol yaşantısını ana merkezine koyan Kara Filmin görsel üslubunu Anadolu’da suçla dolu bir geceyi anlatırken kullanmıştır. Bir Zamanlar Anadolu’da filmi önce stil daha sonra onu çağrıştıran tema ile olan ilişkisi bakımından Kara Film estetiği ile şekillendirmiş bir Nuri Bilge Ceylan filmidir.

İKİNCİ BÖLÜM

2. KONUNUN ORTAYA ÇIKIŞI

Sinema her sanat dalında olduğu gibi bu sanatta da bir tutku olduğunu insana her daim hissettirir. Sinema heykeltıraşın heykelini büyük titizlikle işlerken aldığı hazza benzer. Nasıl ki heykeltıraş o heykeli yaparken bütün kıvrımlarına bütün girinti ve çıkıntılarına tek tek temas ediyorsa sinemada aynen öyledir. Başından sonuna hikayenin ortaya çıkışına hikayenin yazılışına senaryoya çevrilip film sürecine başlanmasına ve daha sonrasında bir film olmasına kadar yaşanan süreç aynı filmi film yapan süreçtir. Bu süreçte te sinemacının ilk başta aleti ve edevatı da hikayedir. Hikaye oluşurken onu etkileyen en büyük durumlardan biride türdür. Hikayen ne olursa olsun konunu bir tür ile bağdaştırıp o yoldan ilerlersin. O yüzden türler bu işin mayasında her daim olmuştur ve her daim de olacaktır. Filme anlam katan bu türlerden biride Film Noir'dir.

2.1. Sinopsis

Sinema ilk çıktığı günden bugüne kadar hiç durmadan gelişmiş değişmiş ve büyümüştür. Bu değişimlerde sinemayı sinema yapmış onu yedinci sanat olarak insanlığın önüne sunmuştur. Yüz yılı aşkın süredir varlığını sürdüren bu genç sanat dalı çoğu kez rüşünü ispatlamak için yeni yollar yeni teknikler denemiştir. Bunları akımlar türler diyerek ayırmış içlerinde de ayrı ayrı anlatılar ayrı ayrı söyleyişler geliştirmiştir. Bunlardan biri olan Film Noir'de köklü ve güçlü bir geçmişe sahiptir. Hem anlattığı hikayeler hem de güçlü görselleriyle sinema tarihine iz bırakmayı başarmıştır. Biz de bu belgeselde hem o bıraktığı izi hem de buralara nereden ve nasıl geldiğini, gelirken de nelerle karşılaşp nelere dönüştüğünü göreceğiz.

2.2. Belgesel Metni

Sinema, modern çağın sanatı. 1895 yılında bir tren ile birlikte olanca hızıyla aniden hayatımıza giren bu sanat, aynı hızla gelişmeye ve büyümeye de devam etti. Bir ağacın kökleri gibi tüm dünyaya yayılan bu gösteri kendine sanat alanında bir yer edinmeyi başardı. Ve kaçınılmazdı ki sanat sanatçıyı; sanatçı da yepyeni söyleyişleri, yepyeni anlatıları geliştirdi.

Bu sanat dalını bir anlatı olarak kullanmak isteyen sanatçılar ona yeni kimlikler, yeni görevler yükledi. Her seferinde seyirciye başka anlamlar, başka mesajlar anlatmaya çalıştılar. Bunları yaparken de çoğu zaman ayrıştılar ve farklı anlatı tarzları geliştirdiler. Ülkelere

bölündüler, zamanlara dağıldılar, yeni yeni akımlara ayrıldılar. Örneğin, Fransız Yeni Dalgası ile sokaklara çıktılar. İtalyan Yeni Gerçekçiliği ile sokağın hikayesini anlattılar. Bu ve benzeri birçok akım sinema dünyasını etkilemiş ve değiştirmiştir.

Belgeselimizin konusu olan ve sinema tarihinin bir dönemine damga vuran Film Noir-Kara Film türünü ele almaya başlamadan önce, sinemada tür kavramından ve türlerin ortaya çıkış sürecinden bahsetmemiz gerek.

Sinemada tür kavramının ve tür filmlerinin ortaya çıkışı, Amerikan film endüstrisi içinde gelişen bir olgudur. Türler endüstri, yönetmen, seyirci ve eleştirmenlerin ortak katılımıyla ortaya çıkmıştır.

Amerika’da yüzyıl başlarında, film dilini inşa etmeye çalışan yönetmenler aynı zamanda tür filmlerini de oluşturdular. Bu dönemin yönetmenleri önce, daha çok ticari kaygılardan hareketle türsel kodları buldu, sonra da bu kodları yaptıkları her filmde tekrar tekrar kullanarak, seyircinin ve eleştirmenlerin zihninde sabitlemeye başardı.

Tema, olay örgüsü, karakterler ve görsel betimleme stili açısından gelenekselleşmiş kalıplara dayanan ve bu anlatı kalıplarını tekrarlayan filmler bir “tür” adı altında sınıflandırılabilir.

Bu türlerden biri olan Film Noir, bir diğer adıyla “Kara Film” de sinemaya bambaşka izler bırakmış bir türdür. Kara film 1940’ların başında Amerikan Sinemasında ortaya çıkar ve 1950’lerin sonlarına kadar devam eden bir süreçte kendini gösterir. Bu türün içinde Alman Dışavurumculuğu’nun etkilerini de çok net bir şekilde görebiliriz. Alman Dışavurumculuğu’nun en belirgin özellikleri olan karanlık, köşeli ve paranoyak atmosferler, dönemin Hollywood sinemasının ana akımını besleyen görsel ve tematik unsurları ciddi şekilde etkilemiştir. Dışavurumcu başyapıtlar arasında yer alan Dr. Caligari’nin Muayenehanesi, Nosferatu: Bir Dehşet Senfonisi ve Fantom gibi filmler, Kara Film türünü etkileyen başlıca yapıtlar arasında yer alırlar.

Kara Film türünün ortaya çıkmasındaki en büyük etken, dönemin politik atmosferi olarak göze çarpar. Film Noir, 2. Dünya Savaşı ve sonrasının endişeli ve kötümser ortamında gelişir. Savaş yıllarını komünistlere karşı yürütülen cadı avı dönemi takip eder. Kara Film, toplumun tamamına yayılmış korku ve paranoya atmosferiyle birlikte umutsuz ve teslimiyetçi bir kadercilik duygusu barındırmasıyla da, dönemin politik ortamına dolaylı bir tepki gösterir.

Çoğu kara film örneğinde, Avrupa’yı saran ve en nihayetinde Amerika Birleşik Devletleri’ni de içine çeken küresel savaşın etkilerinin yanında, sonraki yıllarda tüm ülkeyi en

az nükleer saldırı tehdidi kadar etkileyecek olan Soğuk Savaş paranoyasının da ipuçları göze çarpar.

Kara Film türü resmi olarak ilk kez, ortaya çıkışından çok sonra, ancak 1950'lerde, Fransız sinema eleştirmeni Nino Frank tarafından dile getirilir. Bu akımın ilk örneği, Boris Ingster'in yönettiği Üçüncü Kattaki Yabancı filmi olarak kabul edilir. Bu film, bütün otoritelerce Kara Film türünün başlangıç filmi olarak kabul edilir. Bunun dışında Malta Şahini, Çifte Tazminat, Postacı Kapıyı İki Defa Çalar filmleri de bu akımın en gösterişli ve bilindik işleri arasında yer alır.

Tüm bu filmlerde, Film Noir türünün kendi doğasını ve hikayesini yansıtan birçok özellik ve teknik bulunmaktadır. Kara Film dedektiflik, polisiye ve suç hikayelerini içerisinde bulundurur ve olay örgüsünü bu denklem üzerinden kurgular. Hikayelerde, içinde bulundukları ekonomik ve siyasi ortamdan paylarını alan yozlaşmış insanlar, hayal kırıklığına uğramış ve suça bulaşmış yalnız dedektifler ve de her dem karanlık hayatlar başrolde. İzleyici, film boyunca karakterleri; karanlık ve dar sokaklar, köhne oteller, kasvetli barlar ve dejenere gece kulüpleri arasında mekik dokurken görür. Bunun yanında karakterler çoğu sahnede sigara içerler.

Bu türün olmazsa olmazlarından biri de Femme Fatale, yani kötü kadın karakterdir. Kara Filmlerin başrollerinde yer alan zayıf karakterli adamların hayatı; tutku, aldatma ve cinayet ağına takılıp mahvolur. Tüm bu ağı ören de çok güzel, çok çekici ancak aynı oranda da ahlaksız ve ikili oynayan Femme Fatale karakterlerdir. Bu kadınların hikayeye kattığı kıskançlık ve intikam duyguları filmi zenginleştiren güçlü bir unsurdur. Şeytanın Kızı Gilda filminde Rita Hayworth'un canlandığı karakter, sinema tarihinin en çok bilinen Femme Fatale karakterlerinden biridir.

Kara Filmlerin en büyük özelliklerinden biri de çekildiği alanlar ve kullandıkları ışıklandırmalardır. Köhne/bitik mekanlar, dar ve pis ara sokaklar, rıhtımlar, panjurlu odalar bunlara örnektir. Diğer yandan, duyguyu yükseltmesi ve görseli güçlendirmesi adına ortama verilen sis, ters ışıklarla duvarlara yansıyan kocaman gölgeler de Kara Film türüyle özdeşleşmiş imgelerdir.

Klasik Kara Film olarak adlandırılan bu dönem Orson Welles'in 1958 yapımı Touch of Evil (Bitmeyen Balayı) filmi ile son bulur. Berbat bir sınır kasabasındaki çürümenin korkunç hikayesini anlatan film, üç dakikalık kesintisiz açılış sekansı ile birlikte final bloğundaki abartılı görsel ve deneysel ses efektlerinin yer aldığı kovalamaca sahnesiyle de ünlüdür.

Kara Film o yıllarda sadece sinemada değil, televizyonda da kendini göstermeyi başarır. 1958’de başlayıp 1961 yılına kadar süren Peter Gunn dizisi bunun en güzel örneğidir. Peter Gunn dizisinde de örneğini gördüğümüz gibi bu türün en önemli özelliklerinden biri de kullandığı müzikler olarak dikkat çeker.

1960’lardan sonra Kara Film yok olmamıştır fakat kendi içinde değişiklikler geçirmiştir. Zaman içinde değişen bu tür Neo Noir olarak adlandırılmıştır. Yeni dönem filmlerinde klasik noir’a göre hikayeler dönemin siyasi ve ekonomik atmosferine paralel olarak daha da sertleşmiştir. Neo Noir’a verilecek en iyi örneklerden biri Roman Polanski’nin 1974 yapımı film Çin Mahallesi filmidir. Fonda, sonu Watergate Skandalı’na kadar uzanan siyasi atmosferi ve zamanın Los Angeles’ının yaşadığı dönüşümü gözle görünür şekilde barındıran Çin Mahallesi, kanunun ve düzenin yanında yer alan, tırnak içinde iyi insanların, sistemin çarkları içinde nasıl yok olup gittiğini anlatırken, var olan müesses nizama karşı çıkmanın da imkansız olduğunu vurgular. Zira filmin en büyük tezi; suç eylemlerinin artık, geçmiş örneklerde karşımıza çıktığı şekliyle ayak takımının oyunları olmaktan uzaklaşarak, sermaye sahiplerinin, büyük şirketlerin ve burjuvaların ilgi alanlarına terfi ettiği gerçeğidir. Çin Mahallesi, bu düzlemde, her türlü zorluğu keskin zekasıyla yenmeyi başaran ve suçluların ipliğini pazara çıkaran dedektif arketipini de alaşağı eder.

Neo Noir’ın diğer dişe dokunur örnekleri arasında Martin Scorsese’nin 1976 yapımı Taxi Driver filmi başı çeker. Scorsese filmde, klasik bir noir anti-kahramanı olan Travis Bickle üzerinden Vietnam Savaşı’nın gölgesinde, öfke ve isyan halinde olan Amerika Birleşik Devletleri’nin sürüklendiği cinneti gözler önüne serer.

Neo Noir ile birlikte kara filmin alanları da genişler. İlk çıktığında içinde yalnızca suç ve polisiyeyi bulunduran bu tür, yeni dönemle birlikte bilimkurgu ve korku türlerini de içine alarak genişlemeye devam eder. Örneğe 1982 yapımı Blade Runner filmi, özünde kara film türüne ait bir hikayeyi bilimkurgu türünün kodlarıyla işleyerek bir tür future-noir filmine dönüşür. David Lynch’in 1997 yapımı Kayıp Otoban filmi de, kara filme özgü kavramları, korku sinemasından aşına olduğumuz tür kodlarıyla buluşturur. Bunun yanında 1983 yılında sinemaya saf bir Neo Noir örneği olan Blood Simple ile merhaba diyen Coen Kardeşlerin 1998 yapımı The Big Lebowski filmi de seyirciye bu türün zaman içinde komedi tarafına da sıçradığını gösteren çok güzel bir örnektir. Film bazı çevrelerce, barındırdığı çeşitli estetik unsurlarla 1960’lı yılların atmosferini günümüze taşımasıyla vesilesiyle, Neo Noir’dan ziyade Retro Noir olarak nitelendirilir. Benzer bir yaklaşım, David Fincher’ın 1999 yapımı Dövüş Kulübü filmi için yapılan Post Noir yorumlarında da karşımıza çıkar.

Amerikan sinemasında bu kadar örneği olan, Dünya Sineması'nı da etkileyen bu türün Türk Sinema Tarihi'ne etki bırakmaması bir hayli zor olurdu. Kara Film türünün sinemamızdaki örnekleri arasında ise Mehmet Güreli'nin Gölge, Onur Ünlü'nün Sen Aydınlatırsın Geceyi, Nuri Bilge Ceylan'ın Bir Zamanlar Anadolu'da ve Zeki Demirkubuz'un Yeraltı filmleri örnek olarak gösterilebilir. Bu filmler ışığında, Kara Film'e ait tür kodlarının sinemamızda, yönetmenlerin filmlerinde kurmaya çalıştıkları alegorik atmosferleri daha da güçlendirmek amacıyla kullandıkları söylenebilir.

Sonuç olarak Kara Film türü, döneminin toplumsal, psikolojik ve ekonomik kaynaklı endişelerinden doğmuş bir film türüdür. Klasik anlamda Kara Film türü, otoriteler tarafından her ne kadar altmış küsur yıl önce ömrünü tamamlamış kabul edilse de, ardında bıraktığı tür mirası, ekonomik ve siyasi konjonktürlerin getirdiğı değışim ve dönüşümleri konu alan yeni anlatılara rehberlik etmeye her daim devam edecektir.

2.3. Senaryo

(1)Sinema, modern çağın sanatı. 1895 yılında bir tren ile birlikte olanca hızıyla aniden hayatımıza giren bu sanat, aynı hızla gelişmeye ve büyümeye de devam etti. Bir ağacın kökleri gibi tüm dünyaya yayılan bu gösteri kendine sanat alanında bir yer edinmeyi başardı.

1-Trenin gara girişi Limuere Kardeşler video

(2) Ve kaçınılmazdı ki sanat sanatçıyı; sanatçı da yepyeni söyleyişleri, yepyeni anlatıları geliştirdi.

2-Lumier Kardeşlerin Fotosu

(3)Bu sanat dalını bir anlatı olarak kullanmak isteyen sanatçılar ona yeni kimlikler, yeni görevler yükledi. Her seferinde seyirciye başka anlamlar, başka mesajlar anlatmaya çalıştılar.

3- 1902 aya yolculuk video

(4)Bunları yaparken de çoğu zaman ayrıştılar ve farklı anlatı tarzları geliştirdiler. Ülkelere bölündüler, zamanlara dağıldılar, yeni yeni akımlara ayrıldılar.

4- Endülüs köpeği göz kesme sahnesi video

(5)Örneğin, Fransız Yeni Dalgası ile sokaklara çıktılar.

(6)İtalyan Yeni Gerçekçiliği ile sokağın hikayesini anlattılar.

5-Breathless, Jean-Luc Godard, 1960 video

(7)Bu ve benzeri birçok akım sinema dünyasını etkilemiş ve değiştirmiştir.

6- Bisiklet Hırsızları 1948 video

(8)Belgeselimizin konusu olan ve sinema tarihinin bir dönemine damga vuran Film Noir-Kara Film türünü ele almaya başlamadan önce, sinemada tür kavramından ve türlerin ortaya çıkış sürecinden bahsetmemiz gerek.

7- Alman Dışavurumcu Sineması fotoğraf

(9)Sinemada tür kavramının ve tür filmlerinin ortaya çıkışı, Amerikan film endüstrisi içinde gelişen bir olgudur. Türler endüstri, yönetmen, seyirci ve eleştirmenlerin ortak katılımıyla ortaya çıkmıştır.

8- Film Noir'den çeşitli film fotoları

9- Hollywood yazısı fotoğrafı

(10)Amerika’da yüzyıl başlarında, film dilini inşa etmeye çalışan yönetmenler aynı zamanda tür filmlerini de oluşturdular.

10- Büyük Tren Soygunu 1903 video

(11) Bu dönemin yönetmenleri önce, daha çok ticari kaygılardan hareketle türsel kodları buldu, sonra da bu kodları yaptıkları her filmde tekrar tekrar kullanarak, seyircinin ve eleştirmenlerin zihninde sabitlemeye başardı.

11- Edwin Porter fotoğraf

(12)Tema, olay örgüsü, karakterler ve görsel betimleme stili açısından gelenekselleşmiş kalıplara dayanan ve bu anlatı kalıplarını tekrarlayan filmler bir “tür” adı altında sınıflandırılabilir.

12- Charlie Chaplin modern zamanlar film videosu

(13)Bu türlerden biri olan Film Noir, bir diğer adıyla “Kara Film” de sinemaya bambaşka izler bırakmış bir türdür. Kara film 1940’ların başında Amerikan Sinemasında ortaya çıkar ve 1950’lerin sonlarına kadar devam eden bir süreçte kendini gösterir.Bu türün içinde Alman Dışavurumculuğu’nun etkilerini de çok net bir şekilde görebiliriz. Alman Dışavurumculuğu’nun en belirgin özellikleri olan karanlık, köşeli ve paranoyak atmosferler, dönemin Hollywood sinemasının ana akımını besleyen görsel ve tematik unsurları ciddi şekilde etkilemiştir.

13- Film Noir fotoğraflar

(14)Dışavurumcu başyapıtlar arasında yer alan Dr. Caligari’nin Muayenehanesi, Nosferatu: Bir Dehşet Senfonisi ve Fantom gibi filmler, Kara Film türünü etkileyen başlıca yapıtlar arasında yer alırlar.

14- DR. Caligari’nin muayenehanesi ve Nosferatu video

(15)Kara Film türünün ortaya çıkmasındaki en büyük etken, dönemin politik atmosferi olarak göze çarpar. Film Noir, 2. Dünya Savaşı ve sonrasının endişeli ve kötümser ortamında gelişir. Savaş yıllarını komünistlere karşı yürütülen cadı avı dönemi takip eder. Kara Film, toplumun tamamına yayılmış korku ve paranoya atmosferiyle birlikte umutsuz ve teslimiyetçi bir kadercilik duygusu

15- 2. Dünya savaşı Amerikan askerleri, halk, politikacılar fotoğraf

barındırmasıyla da, dönemin politik ortamına dolaylı bir tepki gösterir.

(16)Çoğu kara film örneğinde, Avrupa'yı saran ve en nihayetinde Amerika Birleşik Devletleri'ni de içine çeken küresel savaşın etkilerinin yanında, sonraki yıllarda tüm ülkeyi en az nükleer saldırı tehdidi kadar etkileyecek olan Soğuk Savaş paranoyasının da ipuçları göze çarpar.

16- The Big Sleep 1946 video

(17)Kara Film türü resmi olarak ilk kez, ortaya çıkışından çok sonra, ancak 1950'lerde, Fransız sinema eleştirmeni Nino Frank tarafından dile getirilir.

17-Nino Frank foto

(18) Bu akımın ilk örneği, Boris Ingster'in yönettiği Üçüncü Kattaki Yabancı filmi olarak kabul edilir. Bu film, bütün otoritelerce Kara Film türünün başlangıç filmi olarak kabul edilir.

18-Boris Ingster Üçüncü Kattaki Yabancı filmi video

(19)Bunun dışında Malta Şahini, Çifte Tazminat, Postacı Kapıyı İki Defa Çalar filmleri de bu akımın en gösterişli ve bilindik işleri arasında yer alır.

19- Malta Şahini, Çifte tazminat, Postacı Kapıyı İki Kere Çalar video

(20)Tüm bu filmlerde, Film Noir türünün kendi doğasını ve hikayesini yansıtan birçok özellik ve teknik bulunmaktadır. Kara Film dedektiflik, polisiye ve suç hikayelerini içerisinde bulundurur ve olay örgüsünü bu denklem üzerinden kurgular. Hikayelerde, içinde bulundukları ekonomik ve siyasi ortamdan paylarını alan yozlaşmış insanlar, hayal kırıklığına uğramış ve suça bulaşmış yalnız dedektifler ve de her dem karanlık hayatlar başrolüdür. İzleyici, film boyunca karakterleri; karanlık ve dar sokaklar, köhne oteller, kasvetli barlar ve dejenere gece kulüpleri arasında mekik dokurken görür. Bunun yanında karakterler çoğu sahnede sigara içerler.

20- The Big Combo video

(21)Bu türün olmazsa olmazlarından biri de Femme Fatale, yani kötü kadın karakterdir. Kara Filmlerin başrollerinde yer alan zayıf karakterli adamların hayatı; tutku, aldatma ve cinayet ağına takılıp mahvolur. Tüm bu

21- Şeytanın Kızı Gita video

ağı ören de çok güzel, çok çekici ancak aynı oranda da ahlaksız ve ikili oynayan Femme Fatale karakterlerdir. Bu kadınların hikayeye kattığı kıskançlık ve intikam duyguları filmi zenginleştiren güçlü bir unsurdur. Şeytanın Kızı Gilda filminde Rita Hayworth'un canlandığı karakter, sinema tarihinin en çok bilinen Femme Fatale karakterlerinden biridir.

(22)Kara Filmlerin en büyük özelliklerinden biri de çekildiği alanlar ve kullandıkları ışıklandırmalardır. Köhne/bitik mekanlar, dar ve pis ara sokaklar, rıhtımlar, panjurlu odalar bunlara örnektir. Diğer yandan, duyguyu yükseltmesi ve görseli güçlendirmesi adına ortama verilen sis, ters ışıklarla duvarlara yansıyan kocaman gölgeler de Kara Film türüyle özdeşleşmiş imgelerdir.

22- Kara film rıhtımlar, sokak araları, panjur, sisli sokak fotoğrafları

(23)Klasik Kara Film olarak adlandırılan bu dönem Orson Welles'in 1958 yapımı Touch of Evil (Bitmeyen Balayı) filmi ile son bulur. Berbat bir sınır kasabasındaki çürümenin korkunç hikayesini anlatan film, üç dakikalık kesintisiz açılış sekansıyla birlikte final bloğundaki abartılı görsel ve deneysel ses efektlerinin yer aldığı kovalamaca sahnesiyle de ünlüdür.

23- Touch of Evil video

(24)Kara Film o yıllarda sadece sinemada değil, televizyonda da kendini göstermeyi başarır. 1958'de başlayıp 1961 yılına kadar süren Peter Gunn dizisi bunun en güzel örneğidir. Peter Gunn dizisinde de örneğini gördüğümüz gibi bu türün en önemli özelliklerinden biri de kullandığı müzikler olarak dikkat çeker.

24- Peter Gun video

(25)1960'lardan sonra Kara Film yok olmamıştır fakat kendi içinde değişiklikler geçirmiştir. Zaman içinde değişen bu tür Neo Noir olarak adlandırılmıştır. Yeni dönem filmlerinde klasik noir'a göre hikayeler dönemin siyasi ve ekonomik atmosferine paralel olarak daha da sertleşmiştir.

25- Mançuryalı Aday 1962 video

(26) Neo Noir'a verilecek en iyi örneklerden biri Roman Polanski'nin 1974 yapımı film Çin Mahallesi filmidir. Fonda, sonu Watergate Skandalı'na kadar uzanan siyasi atmosferi ve zamanın Los Angeles'ının yaşadığı dönüşümü gözle görünür şekilde barındıran Çin Mahallesi, kanunun ve düzenin yanında yer alan, tırnak içinde iyi insanların, sistemin çarkları içinde nasıl yok olup gittiğini anlatırken, var olan müesses nizama karşı çıkmamanın da imkansız olduğunu vurgular. Zira filmin en büyük tezi; suç eylemlerinin artık, geçmiş örneklerde karşımıza çıktığı şekliyle ayak takımının oyunları olmaktan uzaklaşarak, sermaye sahiplerinin, büyük şirketlerin ve burjuvaların ilgi alanlarına terfi ettiği gerçeğidir. Çin Mahallesi, bu düzlemde, her türlü zorluğu keskin zekasıyla yenmeyi başaran ve suçluların ipliğini pazara çıkaran dedektif arketipini de alaşağı eder.

26- Çin Mahallesi video

(27)Neo Noir'in diğer dişe dokunur örnekleri arasında Martin Scorsese'nin 1976 yapımı Taxi Driver filmi başı çeker. Scorsese filmde, klasik bir noir anti-kahramanı olan Travis Bickle üzerinden Vietnam Savaşı'nın gölgesinde, öfke ve isyan halinde olan Amerika Birleşik Devletleri'nin sürüklendiği cinneti gözler önüne serer.

27- Taxi Driver video

(28)Neo Noir ile birlikte kara filmin alanları da genişler. İlk çıktığında içinde yalnızca suç ve polisiyeyi bulunduran bu tür, yeni dönemle birlikte bilimkurgu ve korku türlerini de içine alarak genişlemeye devam eder. Örneğe 1982 yapımı Blade Runner filmi, özünde kara film türüne ait bir hikayeyi bilimkurgu türünün kodlarıyla işleyerek bir tür future-noir filmine dönüşür.

28- Blade Runner video

(29) David Lynch'in 1997 yapımı Kayıp Otoban filmi de, kara filme özgü kavramları, korku sinemasından aşına olduğumuz tür kodlarıyla buluşturur.

29- Kayıp Otoban video

(30) Bunun yanında 1983 yılında sinemaya saf bir Neo Noir örneği olan Blood Simple ile merhaba diyen Coen Kardeşlerin 1998 yapımı The Big Lebowski filmi de seyirciye bu türün zaman içinde komedi tarafına da sıçradığını gösteren çok güzel bir örnektir. Film bazı çevrelerce, barındırdığı çeşitli estetik unsurlarla 1960'lı yılların atmosferini günümüze taşımasıysa vesilesiyle, Neo Noir'dan ziyade Retro Noir olarak nitelendirilir.

30-Big Lebowski video

(31) Benzer bir yaklaşım, David Fincher'ın 1999 yapımı Dövüş Kulübü filmi için yapılan Post Noir yorumlarında da karşımıza çıkar.

31- Fight Club video

(32) Amerikan sinemasında bu kadar örneği olan, Dünya Sineması'nı da etkileyen bu türün Türk Sinema Tarihi'ne etki bırakmaması bir hayli zor olurdu. Kara Film türünün sinemamızdaki örnekleri arasında ise Mehmet Güreli'nin Gölge, Onur Ünlü'nün Sen Aydınlatırsın Geceyi, Nuri Bilge Ceylan'ın Bir Zamanlar Anadolu'da ve Zeki Demirkubuz'un Yeryüzü filmi örnek olarak gösterilebilir. Bu filmler ışığında, Kara Film'e ait tür kodlarının sinemamızda, yönetmenlerin filmlerinde kurmaya çalıştıkları alegorik atmosferleri daha da güçlendirmek amacıyla kullandıkları söylenebilir.

32- Mehmet Güreli Gölge filmi, Sen Aydınlatırsın Geceyi, Bir Zamanlar Anadolu'da, Yeryüzü video

(33) Sonuç olarak Kara Film türü, döneminin toplumsal, psikolojik ve ekonomik kaynaklı endişelerinden doğmuş bir film türüdür. Klasik anlamda Kara Film türü, otoriteler tarafından her ne kadar altmış küsur yıl önce ömrünü tamamlamış kabul edilse de, ardında bıraktığı tür mirası, ekonomik ve siyasi konjonktürlerin getirdiği değişim ve dönüşümleri konu alan yeni anlatılara rehberlik etmeye her daim devam edecektir.

33- Touch of Evil açılış sekansı

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. YAPIM

3.1. Araştırma

Film Noir, Amerikan Sinemasından çıkan bir türdür. Film Noir Hollywood' tan dünyaya yayılmış olsa da bu türün temelinde başka türlerin başka ülkelerinde etkisi vardır. O yüzden bu türü incelerken sadece Amerikan Sineması değil Alman Dışavurumculuğu da incelenmiştir. Bunun yanı sıra tür sinemasının ortaya çıkışı Dünya Sinema Tarihine etkileri de araştırılmıştır. Bütün bu türlere etki eden filmler ve yazarlar da bu araştırmaya dahil edilmiştir.

3.2. Araştırılan Film ve Kitaplar

3.2.1. Filmler

- GOLEM (1915)
- DR. CALİGARİ'NİN MUAYENEHANESİ (1920)
- NOSFERATU BİR DEHŞET SENFONİSİ (1922)
- FANTOM (1922)
- FURY (1936)
- YOU ONLY LIVE ONCE (1937)
- ÜÇÜNCÜ KATTAKİ YABANCI (1940)
- MALTA ŞAHİNİ (1941)
- ÇİFTE TAZMİNAT (1944)
- THE BIG SLEEP (1946)
- GILDA (1946)
- POSTACI KAPIYI İKİ KERE ÇALAR (1946)
- THE STRANGER (1946)
- ŞANGAYLI KADIN (1947)
- SUNSET BULVARI (1950)
- TOUCH OF EVİL (1958)

- SERSERİ AŞIKLAR (1960)
- MANÇURYALI ADAY (1962)
- POINT BLACK (1967)
- KLUTE (1971)
- ÇİN MAHALLESİ (1974)
- TAXI DRIVER (1976)
- BLADE RUNNER (1982)
- REZERVUAR KÖPEKLERİ (1992)
- UCUZ ROMAN (1994)
- FARGO (1996)
- KAYIP OTOBAN (1997)
- BİG LEBOWSKİ (1998)
- FIGHT CLUB (1999)
- GÖLGE (2008)
- BİR ZAMANLAR ANADOLUDA (2011)
- YERALTI (2012)
- SEN AYDINLATIRSIN GECEYİ (2013)

3.2.2. Kitaplar

- SİNEMANIN TÜM ÖYKÜSÜ (PHILIP KEMP)
- SİNEMADA ANLATI VE TÜRLER (DENİZ GİRGİNKOÇ)
- FİLM (RONALD BERGAN)
- KARA FİLM ((JENNIFER FAY / JUSTUS NIELAND)
- NEO NOIR (DOUGLAS KEESEY)

3.3. Görüntü ve Videoların Temini

Belgele başlamadan önce yazılan belgesel metnine sadık kalarak filmde kullanılacak olan video ve fotoğraflara karar verilmiştir. Hem internet üzerinden hem de çeşitli kaynaklardan araştırmalar yapılmış gerekli materyaller temin edilmiştir.

3.4 Kullanılan Video ve Fotoğraflar

- 1-Trenin gara girişı Limuere Kardeşler video
- 2-Lumiere Kardeşlerin Fotoğrafi
- 3- Aya Yolculuk 1902
- 4- Endülüs Köpeği video
- 5- Breathless, Jean-Luc Godard 1960 video
- 6- Bisiklet Hırsızları 1948 video
- 7- Alman Dışavurumcu fotoğraf
- 8- Film Noir den çeşitli fotoğraflar
- 9- Hollywood yazısı fotoğrafı
- 10-Büyük Tren Soygunu 1903 video
- 11- Edwin Porter fotoğraf
- 12- Charli Chaplin Modern Zamanlar film videosu
- 13- Film Noir fotoğraf
- 14- DR. Caligari muayenehanesi ve Nosferatu video
- 15- 2. Dünya savaşı Amerika askerleri, halk ve politikacıların fotoğrafı
- 16- The Big Sleep 1946 video
- 17-Nino Frank fotoğraf
- 18-Boris Ingster Üçüncü Kattaki Yabancı filmi video
- 19- Malta Şahini, Çifte Tazminat, Postacı Kapıyı İki Kere Çalar video
- 20- The Big Combo video
- 21- Şeytanın Kızı Gita video
- 22- Kara film fotoğrafları rıhtımlar, sokak araları, panjur, sisli sokak fotoğrafları
- 23- Touch of Evil video
- 24- Peter Gun video
- 25- Mançuryalı Aday 1962 video

26- Çin Mahallesi video

27- Taxi Driver video

28- Blade Runner video

29- Kayıp Otoban video

30-Big Lebowski video

31- Fight Club video

3.5 Metnin Yazılması

Belgesel metni oluşturulurken öncelikli olarak sinema tarihinden bir giriş yapılarak Kara Filme kadar gelen süreçteki sinemanın kısa tarihi anlatılmıştır. Sinema tarihinde ki diğer akımlardan bahsederek ve tür kavramının nasıl ortaya çıktığını anlatarak Kara Filme geçiş yapılmıştır. Film Noir’ etkileyen unsurlardan olan İkinci Dünya Savaşından bahsedilip Amerikan Sineması da incelenerek anlatılmıştır. Klasik Dönem Kara Film anlatıldıktan sonra onun devamı niteliğinde olan Neo Noir ve Retro Noir’de anlatılmıştır. En son olarak ta bu türün Türk Sinemasına olan etkileri yönetmen ve film özelinde metinde yazılmıştır. Metin yazılırken Film Noir dilini yansıtmaya da dikkat edilmiştir.

3.6 Metnin Seslendirilmesi

Hazırlanan belgesel metnin seslendirmesi Kara Filme uygun ses karakteri olan bir seslendirme sanatçısı Batuhan Tatlı tarafından seslendirilmiştir. Seslendirme yapılırken Film Noir’ın duygu bütünlüğüne uyulacak şekilde ses tonlamaları ve ses aralığı belirlenip o tondan okunmuştur. Metnin içinde bulunan bütün özel isimlerin telaffuzları dikkatli bir şekilde incelenip ona göre seslendirilmiştir.

3.7 Röportaj

Kara Film alanında uzman iki kişi ile röportaj yapılmıştır. Metnin gidişatına uygun sorular hazırlanıp sorulmuştur.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. YAPIM SONRASI

4.1. Kurgu

Daha öncesinde planlı ve programlı bir şekilde indirilen ve düzenlenen fotoğraflar ve videolar Adobe Premier Pro programında kurgucu Bayram Sezer Sarı tarafından kurgulanmıştır. Kurgu yapılırken öncelikle metin diline uygun görsel videolar doğru sıra ile eşleştirilerek düzenlenmiştir. Metnin ve seslendirme sanatçısının tonlamasına uygun olarak düzenlenen görüntüler, anlatım gücünü arttırması için tonlama ve seslendirmelere göre kesilip birleştirilmiştir. Seyircinin belgeseli izlerken hikayenin içine girebilmesi için Film Noir'ın en belirgin özelliklerini taşıyan filmlerin en etkileyici sahneleri kullanılarak belgesele güçlü bir dil katılmaya çalışılmıştır. Aynı zamanda seyircinin belgeselde kopmaması ve anlatılanları daha net anlaması için kullanılan filmlerin altına filmlerin ismi ve yılı yazılmıştır. Aynı şekilde seyircinin sahneleri daha net anlaması içinde diyaloglu kısımlara altyazı koyularak duygunun seyirciye daha iyi geçmesi amaçlanmıştır.

4.2. Renk Düzenlemesi

Belgeselin renk düzenlenmesi Adobe Premier Pro programında Bayram Sezer Sarı tarafından Film Noir diline uygun bir şekilde yapılmıştır. Belgesele görüntüler üzerinden ayrı ayrı renklendirme işlemleri yapılmıştır. Siyah beyaz filmlerde ayrı renkli filmlerde ayrı renk düzenlenmesi yapılmıştır. Özellikle eski filmlerde oluşmuş olan renk ve görüntü kaybını düzeltmek daha canlı hale getirmek için renk düzenleme işlemi yapılmıştır. Bu işlem hem belgesele daha canlı bir hava vermiştir hem de seyircilere anlatılan Film Noir öğeleri daha belirgin hale gelmiştir.

4.3. Bütçe

- Kurgu 1.250 TL
- Renk Düzenlemesi 500 TL
- Seslendirme 2.250 TL

4.4 Künye

Filmin Adı: Film Noir

Süre: 18 dakika

Yapım Yılı: 2021

Yapım: Türkiye

Proje Danışmanı: Prof. Dr. Cenk DEMİRKIRAN

Yapımcı: İshak ÖZALTIN

Yönetmen: İshak ÖZALTIN

Senaryo: İshak ÖZALTIN

Kurgu: Bayram Sezer Sarı

Seslendirme: Batuhan Tatlı

4.5. Kurgudan Fotoğraf

SONUÇ

Belgesel film doğası gereği, hem izlendiği sırada hem de seyir sonrası izleyicide ele aldığı konu hakkında bilgi sahibi olma ve o konu çerçevesinde yorum yapabilme dürtüsü geliştirir. Bu belgesel çalışmasında da izleyiciye Film Noir hakkında bilgi verilirken aynı zamanda sinema tarihine de ince bir bakış açısıyla yaklaşmak amaçlanmıştır. Bunun yanında türün Türk Sinemasına olan etkisine de değinilmiştir.

Film Noir türüyle ilgili yapılan bu çalışma derinleştirildikçe Film Noir'ın, ona bağlı olan veya olmayan diğer bütün film türleriyle aslında ne denli etkileşim halinde olduğu keşfedilmiştir. Sinema her ne kadar ülkelere, türlere veya kişilere göre kategorilere ayrılrsa da özünde bütünleyici bir sanat dalıdır. İnsan nasıl dünyanın neresine giderse gitsin her zaman kendinden bir parça bulmayı başarıyorsa, bu çalışmada sinema sanatının da bu gerçekten ne şekilde beslendiği görselleştirilmeye çalışılmıştır.

Sonuç olarak, sinema parçalanamaz bir bütün gibi hayatın her alanında ve her daim göz önünde duruyor ve onu takip eden gözler sadece baktığı taraftan, algılayabildiği ve anlayabildiği kadarını görüyor. İşte tam de bu yüzden her filmde bir başka türün izini bulmak mümkün.

KAYNAKÇA

Kitap

Bergan, R., **Film**, çev. Zeynep Berik, Selen Erdoğan, (1. b.), İnkılap Kitabevi, İstanbul, 2008.

Girginkoç, D., **Sinemada Anlatı ve Türler**, (1.b.), Vadi Yayınları, Ankara, 2004.

Kemp, P., **Sinemanın Tüm Öyküsü**, çev. Prof. Ertan Yılmaz, Prof. Nuray Yılmaz, (1.b.), Hayalperest Yayınevi, İstanbul, 2014.

Sürekli Yayın

Uzel, A., **Film Noir Dosyası**, Altyazı Sinema Dergisi, No. 31, (Temmuz-Ağustos 2004), ss. 51-63.

